

Σειρά: Θεολογικό Ἀλφαβητάρι
Ἄρ. 4

ΗΛΙΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗΣ

Σχεδιάσμα γιὰ τὴν Ἀγάπη

ΜΑΪΣΤΡΟΣ

© Έκδόσεις Μαΐστρος, 2004

Α' Έκδοση: Αθήνα 2004

Ἀπαγορεύεται σύμφωνα με τὸ νόμο ἡ ὀλική ἢ μερικὴ ἀναδημοσίευση τοῦ ἔργου αὐτοῦ καθὼς καὶ ἡ μετάφραση, διασκευή ἢ ἀναπαραγωγή του με ὅποιοδήποτε τυποτεχνικό, ἠλεκτρονικό ἢ ἄλλο μέσο χωρὶς τὴ γραπτὴ ἄδεια τοῦ ἐκδότη.

Ἐκδόσεις Μαΐστρος
Ἀρχιπελάγους 13, 152 36 Νέα Πεντέλη
Τηλ. 210-8104262 – fax: 210-8104261
e-mail: contact@maistros.info

ISBN 960-8252-23-7

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Ἡ γλώσσα τῆς ἀγάπης ἐνώνει ἀνθρώπους καὶ λαούς. Μήπως ἄραγε καὶ ἡ ἐννοια τῆς ἀγάπης δὲν εἶναι ἡ πιὸ πρόσφορη γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴ χριστιανικὴ θεολογία στὸν πολύμορφο καὶ πολυπολιτισμικὸ σύγχρονο κόσμο; Ὁ θεολόγος τῶν συνόρων Ἡλίας Βουλγαράκης, εἰσηγητὴς τῆς ἀγαπητικῆς θεολογίας, ξαναγράφει τὶς βασικὲς ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως στηριζόμενος στὴ θεμελιακὴ αὐτὴ λέξη. Μιὰ δροσερὴ ματιά, μιὰ θεολογικὴ πρόταση βαθιὰ παραδοσιακὴ καὶ συνάμα ἀπόλυτα σύγχρονη.

Τὸ κείμενο αὐτὸ ἐκδόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ λίγο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συγγραφέα του, μετὰ τὴν ἐπιμέλεια τῆς Εὐῆς Βουλγαράκη-Πισίνα, καὶ περιλήφθηκε στὸν συλλογικὸ τόμο *Ἀγάπη καὶ Μαρτυρία: Ἀναζητήσεις Λόγου καὶ Ἦθους στὸ Ἔργο τοῦ Ἡλίου Βουλγαράκη, Ἀφιέρωμα ἀπὸ τοὺς Μαθητὲς του*, Ἀθήνα: Ἀκρίτας, 2001, σσ. 59-85. Στὸν ἴδιο τόμο περιλαμβάνεται καὶ ἐκτενὴς εἰσαγωγή στὸ *Σχεδιάσμα* ἀπὸ τὴν ἐπιμελήτρια τῆς ἐκδόσεως, καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων σημαντικῶν στοιχείων γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ συγγραφέα καὶ τὸ ἔργο του.

Ἐδῶ τὸ Σχεδιάσμα γιὰ τὴν Ἀγάπη παρουσιάζεται αὐτοτελῶς, μὲ τὴν εὐχὴ νὰ προσεγγίσει τὸ εὐρὺ κοινό, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐξάλλου καὶ γράφτηκε. Γιατὶ εἶναι φανερό ὅτι —μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀκαδημαϊκὴ στεριότητα— ἡ γραφὴ τοῦ Ἡλία Βουλγαράκη φέρει πάνω της τὰ σημάδια τῆς ἀγάπης.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Ἀγάπη καὶ τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδας	12
Ἡ Ἀγάπη καὶ τὸ Κακό	13
Ἡ Ἀμαρτία εἶναι Μορφή Ἀγάπης	15
Ἡ Κόλαση εἶναι Ἀποτέλεσμα τῆς Ἀγάπης	17
Τὸ Προπατορικὸ Ἀμάρτημα	22
Ἡ Κοινωνία τῆς Ἀγάπης	24
Ἡ Κοινωνία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων	29
Ἡ Κοινωνία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Δαιμόνων	31
Ἡ Κοινωνία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀνθρώπων	33
Ἡ Κοινωνία τῶν Ἀνθρώπων	41

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ἰωάννης μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Λέγοντας ὅτι «εἶναι» ἀγάπη καὶ ὄχι ὅτι «ἔχει» ἀγάπη, ἐννοοῦμε ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν ἀποτελεῖ ἐννοια ἠθικῆς τάξεως ἀλλὰ ὄντολογικῆς. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἀγάπη δὲν συνιστᾷ τρόπο ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τρόπο ὑπάρξεως.

Ἐφόσον ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, τότε ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆ μιά μεριά διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀγάπη καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κατανοηθεῖ μὲ ἀνθρώπινα μέσα. Γιὰ νὰ κατανοηθεῖ ὁ Θεὸς ὡς ἀγάπη χρειαζόμαστε ἀποκαλυμμένη ἐρμηνεία. Τούτη μᾶς τὴ δίνει ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ βαθαίνει ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ἐνανθρώπιση εἶναι ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀγάπη Του (Ἰω. 3, 16). Παρακολούθώντας μέσα ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη τὴ διαδικασία τῆς ἐνανθρωπήσεως διαπιστώνουμε τρία στάδια. Τὸ πρῶτο εἶναι ἡ κένωση (Φιλιπ. 2, 7), δηλαδή μιά μορφὴ αὐταπαρνήσεως. Τὸ δεύτερο ἡ κάθοδος, δηλαδή ἡ μετάβαση πρὸς τὸν ἄνθρωπο, καὶ τὸ τρίτο εἶναι ἡ

πρόσληψη του ανθρώπου, δηλαδή της φύσεώς του. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν προσέλαβε τὴν ἁμαρτία, ἐφόσον ἡ ἁμαρτία δὲν ἀνήκει στὴ φύση ἀλλὰ στὴν πρόθεση¹ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι, ἂν ἡ ἁμαρτία ἀνῆκε στὴ φύση, τότε τὸ κακὸ θὰ εἶχε ὄντολογικὴ ὑπόσταση, μὲ ἄλλα λόγια θὰ ὑπῆρχε δυναρχία.

Ἡ Ἀγάπη καὶ τὸ Μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας

ΑΠΟ τὰ παραπάνω βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀγάπη προϋποθέτει καὶ συνιστᾷ κοινωνία. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ μᾶς βοηθᾷ μὲ τὴ σειρά του νὰ προσεγγίσουμε τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας, γιατί θὰ ἦταν ἀταγάπη, δηλαδή κάτι ποῦ ἀναιρεῖ τὴν ἀγάπη, μὰ καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι κοινωνία. Ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ ἐπίσης νὰ εἶναι δυάδα, γιατί καὶ τότε δὲν θὰ ἦταν ἀγάπη ἀλλὰ ἔρωτας. Θὰ ἦταν δηλαδή μιὰ μορφή ἀγάπης ἀνάμεσα σὲ δύο πρόσωπα, ποῦ θὰ ἀπέκλειε καθετὶ ἄλλο. Μόνον μὲ τὴν τριάδα φθάνουμε στὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης.

Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας, ἐπειδὴ κατέχουν ὑπαρκτικὰ τὴν ἀγάπη στὸ πλήρωμά της, ζοῦν σὲ μιὰ τέτοια τέλεια κοινωνία μεταξύ τους ὥστε νὰ συναποτελοῦν ἓναν Θεό. Ἡ τέλεια πάλι αὐτὴ κοινωνία τῆς ὑπάρξεώς τους στὴν ἀναμεταξύ τους ζωὴ καθιστᾷ ταυτόχρονα καὶ καθένα ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα Θεό. Τοῦτο ὁμως σημαίνει ἐπίσης ὅτι, ὅπως τὰ τρία

1. Ὁ Ἡλίας Βουλγαράκης χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο «πρόθεση» στὴ γενική του σημασία, δηλώνοντας τὴν προαίρεση (ὅπως ἔχει ἐπικρατήσει νὰ λέγεται) ἢ τὴ βούληση τοῦ ἀνθρώπου. (Σ. τ. Ε.)

πρόσωπα ἀποτελοῦν ἓναν Θεό, ἔτσι καὶ ὁ ἓνας Θεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία πρόσωπα. Ἀπὸ αὐτὸ βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ σχέση τῆς τριάδας ταυτίζεται μὲ τὴ μονάδα καὶ συγχρόνως ἡ μονάδα συνυπάρχει μὲ τὴν τριάδα. Διαφορετικὰ εἰπωμένο: ἡ τριάδα δὲν ὑπάρχει δίχως τὴν κοινωνία τῶν προσώπων, ποῦ ἀποτελεῖ μονάδα, καὶ ἡ μονάδα δὲν ἀποτελεῖ κατάλυση τῶν προσώπων ποῦ τὴ συναπαρτίζουν, ἀλλὰ προϋποθέτει τὴν ὑπαρξή τους. Ἡ σχέση αὐτὴ μονάδας καὶ τριάδας ἐρμηνεύεται στὴ γλώσσα τῆς καταφατικῆς θεολογίας μὲ τὴ χρησιμοποίηση τῶν ἐννοιῶν οὐσία (ἐνότητα) καὶ ὑπόσταση (διάκριση).

Τὸ μυστήριο αὐτὸ τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ τὴ δομὴ καὶ ταυτόχρονα τὴν ἐρμηνεία τοῦ παντός, ὅπου κάτω ἀπὸ τὴ λέξη «παντός» πρέπει νὰ νοήσουμε τόσο τὸν πνευματικὸ ὅσο καὶ τὸν ὕλικὸ κόσμο.

Ἡ Ἀγάπη καὶ τὸ Κακό

ΑΝ Η ΑΓΑΠΗ εἶναι τὸ πᾶν, τότε ἀποτελεῖ τὴν αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων καὶ τὸ κριτήριο τῆς συμπεριφορᾶς τους. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἰσχύει καὶ ἀντίστροφα. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἵχνος ἀγάπης, ἐκεῖ ἡ ὑπαρξὴ μεταβάλλεται σὲ ἀνυπαρξία καὶ ἡ συμπεριφορὰ της, φυσικά, καθίσταται μηδενική. Τοῦτο ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἡ παντελής ἀπουσία ἀγάπης σημαίνει καὶ τὴν παντελὴ ἔλλειψη κοινωνίας. Ἡ παντελής ὁμως ἔλλειψη κοινωνίας ὑποδηλώνει καὶ τὴν παντελὴ ἀπουσία συνοχῆς τῆς ὑπάρξεως μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της, πράγμα ποῦ σημαίνει τὴν ὀλοσχερὴ αὐτοδιάλυση τῆς ὑπάρξεως, μὲ ἄλλα λόγια τὴν ἀνυ-

λύπλευρα στην έξωτερική τους συμπεριφορά. Ἔτσι ὁ Ἀδάμ ρίχνει τὴν εὐθύνη τοῦ παραπτώματός του στὸν Θεό («ἢ γυνή, ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὐτὴ μοι ἔδωκεν...» *Γέν.* 3, 12) καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν προφέρει τὸ γεγονός τῆς διασπάσεως τῆς κοινωνίας πού ἦδη συντελέστηκε. Ἀκολουθεῖ ἡ διάσπαση τῆς κοινωνίας τοῦ ζευγαριοῦ, ὅταν ὁ Ἀδάμ καθιστᾶ ὑπεύθυνη γιὰ τὴν πράξη του τὴν Εὐά. Ἡ διάσταση αὐτὴ ἐπισημοποιεῖται μὲ τὴν ὑποταγὴ τῆς Εὐάς στὸν Ἀδάμ (*Γέν.* 3, 16) καὶ τὴν παρεμβολὴ ἀνάμεσα στὸ ζευγάρι πάλι ἑνὸς διάμεσου, δηλαδὴ τοῦ περιζώματος μὲ τὰ φύλλα τῆς συκιᾶς (*Γέν.* 3, 7) ἢ τῶν δερμάτινων χιτῶνων (*Γέν.* 3, 21). Τέλος ἔρχεται ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ φύση (*Γέν.* 3, 17), ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερα μὲ τὴ μορφή τῆς μόλυνσεως τοῦ περιβάλλοντος.

Μὲ τὴν παράβαση τῶν πρωτοπλάστων τραυματίστηκε ἀπὸ μέρους τους ἡ κοινωνία μὲ τὸν Θεό, καὶ στὴ συνέχεια ἡ κοινωνία ἀνάμεσά τους, μὲ τὴ φύση καὶ τελικὰ μὲ τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτό.

Ἡ Κοινωνία τῆς Ἀγάπης

ΚΟΙΝΩΝΙΑ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδας, ὅπως ἐρμηνεύτηκε σὰ ἀνθρώπινα μέτρα μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ, ἀποτελεῖ τὸ πρότυπο τῆς κοινωνίας. Ἡ τελειότητα τῆς κοινωνίας αὐτῆς ὀφείλεται σὲ δύο παράγοντες. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ πληρότητα τῆς ἀγάπης τῶν προσώπων καὶ ὁ δεύτερος ἡ ἀναμεταξύ τους ἀνταπόκριση τῆς ἀγάπης αὐτῆς. Στὴν περίπτωσή αὐτὴ ἡ

ἀγάπη ὁδηγεῖ στὴν τέλεια ἐνότητα πού εἶναι ἡ μονάδα, μὲ τὴν ταυτόχρονη διατήρηση καθενὸς ἀπὸ τὰ πρόσωπα πού συμβάλλονται.

Ἡ «ἐξίσωση» αὐτὴ τῆς ἀγάπης, ὅπου τὰ τρία πρόσωπα ἀποτελοῦν ἕναν Θεό καὶ ταυτόχρονα ὁ ἕνας Θεὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία πρόσωπα, ὅσο κι ἂν «ἀποδεικνύεται» μὲ τὴ «λογικὴ» τῆς ἀγάπης, δὲν παύει νὰ εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἕνα μεγάλο μυστήριο.

Τὸ μεγάλο αὐτὸ μυστήριο, χωρὶς νὰ πάψει νὰ παραμένει μυστήριο, προσέγγισε περισσότερο τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἐνανθρώπιση. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο ὄχι πιὰ ὡς ἐνέργεια ἀλλὰ στὴν ὑπαρκτικὴ τῆς μορφῆς, δηλαδὴ στὸ πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ, κατευθύνθηκε πρὸς τὴν «ἐπικατάρατο» γῆ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν τριβόλων» γιὰ νὰ ἐγκαταστήσει σὲ αὐτὴ τὴν «καινὴ» δημιουργία τοῦ νέου Ἀδάμ καὶ νὰ μεταπλάσει τὸ χῶρο τῆς βιοτῆς του σὲ πνευματικὸ παράδεισο. Ὁ Υἱὸς ὡς πλήρωμα ἀγάπης, μὲ τὴ σύμπραξη καὶ τῶν δύο ἄλλων προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδας, σαρκώθηκε ὡς συγκεκριμένος καὶ ἱστορικὸς ἄνθρωπος Ἰησοῦς, παρακολουθώντας τὴ σύλληψη, τὴ γέννηση καὶ τὴν ἀνάπτυξή του σὲ ἄνδρα.

Στὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης τοῦ Υἱοῦ ἀνταποκρίθηκε ἡ ἀγάπη, στὴν πληρότητά της, τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀμοιβαιότητα αὐτὴ τῆς ἀγάπης δημιούργησε μιὰ ἔνωση ὄχι τῆς τριαδικῆς τάξεως ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑψιστὴ δυνατότητα τῆς ἑτερογένειας τῶν δύο φύσεων. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ γίνεται λόγος γιὰ Θεάνθρωπο. Ἡ ἔνωση τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου διατηρεῖ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀγάπης. Καὶ οἱ δύο φύσεις παραμένουν διακεκρωμένες, ταυτόχρονα ὁμως ἐνώ-

νονται στο πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού. Συγχρόνως όμως στο πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού συνυπάρχουν οι φύσεις του Θεού και του ανθρώπου. Με την ένωση αυτή των δύο φύσεων στον Χριστό μπορεί να ονομαστεί ο Θεάνθρωπος Χριστός και Θεός και άνθρωπος. Επίσης, μπορεί να ειπωθεί ότι ο Υιός ενανθρώπησε και ο άνθρωπος θεώθηκε. Με τη διάκριση όμως των δύο φύσεων μπορούμε μὲν να πούμε ότι ο άνθρωπος βρίσκεται πλέον μαζί με τον Υιό, δὲν μπορούμε όμως να πούμε ότι ο άνθρωπος έγινε τέταρτο μέλος της Ἁγίας Τριάδας ἢ να πούμε ότι ἡ Ἁγία Τριάδα ἀποτελείται πιά ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸν Χριστό και τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Κάτι τέτοιο θὰ μπορούσε πιὸ εὐκόλα να εἰπωθεῖ ἂν ἴσχυε ἔστω και ὡς ὑπόθεση τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐνωμένη με τὸν Υιὸ ἀνθρώπινη φύση εἶχε δημιουργήσει τὴν αὐτὴ σχέση ἀγαπητικῆς κοινωνίας και με τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας, ὅπως δημιούργησε και με τὸν Υιό. Ἀλλὰ και πάλι δὲν θὰ ἔπαυε ἡ κοινωνία αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου με καθένα μέλος τῆς Ἁγίας Τριάδας να μὴν ἔφτανε τὸ ὕψος τῆς ἀναμεταξύ τους κοινωνίας τῶν τριῶν προσώπων, ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος θὰ μετεῖχε στὴν κοινωνία αὐτὴ με τὴν ἀγάπη ὡς ἐνέργεια τῆς ὑπάρξεώς του και ὄχι με τὴν ἀγάπη στὴν ὑπαρκτικὴ τῆς μορφῆς πού τὴν ἔχουν τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας. Οἱ παραπάνω συνειρμοὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μὲν ὡς ὑπαρξὴ δημιούργημα τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ τὴν ἀγάπη δὲν τὴν ἔχει ὡς τρόπο ὑπάρξεως (τότε θὰ ἦταν Θεός) ἀλλὰ ὡς ἐνέργεια, ἔστω κι ἂν ἡ ἐνέργεια αὐτὴ συγκροτεῖ τὴν ὑπαρξὴ του.

Ἡ κοινωνία αὐτὴ τῆς ἀγάπης ἀνάμεσα στὸν Θεὸ και τὸν ἄνθρωπο ἔφερε ἕναν νέο τρόπο ζωῆς, οὐσιαστικά πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὸν πού ἀπὸ καιρὸ ἦταν γιὰ τὸν ἄνθρωπο ξεχασμένος, δηλαδή στὸν παράδεισο. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ παλαιὸς Ἀδάμ, ἔστω κι ἂν ἀκόμα θὰ ἔφτανε στὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης, δηλαδή στὸ «καθ' ὁμοίωσιν», θὰ ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὸν νέο Ἀδάμ, γιατί στὴν ἀγαπητικὴ ἐνωσή του με τὸν Θεὸ θὰ μετεῖχε, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐνέργειά Του και ὄχι ἡ ἴδια Του ἡ ὑπαρξὴ, ὅπως στὸν νέο Ἀδάμ.

Ὁ νέος αὐτὸς τρόπος ζωῆς πού ἐπιδίημε στους ἀνθρώπους με τὸν Χριστό, με ἄλλα λόγια αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη ὡς ὑπαρξὴ και ὡς ἐνέργεια πού πολιτεύθηκε ἀνάμεσα στους ἀνθρώπους, ἔφερε μιὰ τόσο νέα ἀντίληψη γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο και τὴ ζωὴ, ὥστε οἱ ἄνθρωποι πού εἶχαν τὴν εὐκαιρία να τὴ γνωρίσουν ξαναβρῆκαν τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς τους και ἀποζήτησαν να τὴ βιώσουν. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς πρωτοβουλίας τους ἦταν να ἀποδεχτοῦν τὴν κοινωνία πού τους προσφερόταν ἀπὸ τὸν Χριστό, με συνέπεια να ἀποκαταστήσουν ταυτόχρονα και τὴν κοινωνία τους με τὸν Θεό, ἀναμεταξύ τους και με ὅλη τὴν κτίση. Ἡ κοινωνία αὐτὴ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης ὑπῆρξε τόσο στενὴ, ὥστε να δημιουργήσουν μαζί με τὸν Χριστό, ἀλλὰ και μεταξύ τους, μιὰ νέα μορφὴ ἐνότητας, τὴν Ἐκκλησία. Ἡ κοινωνία πάλι τῆς Ἐκκλησίας με τὸν Χριστό, ὡς τὸν Υιὸ πού ἐνανθρώπησε, ὀδήγησε ταυτόχρονα και στὴν κοινωνία τῆς με τὰ δύο ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας.

Ἡ Ἐκκλησία ὡς ὑπαρκτὴ και ἱστορικὴ ἐμπειρία

κοινωνίας αγάπης πού τή βίωσαν τὰ μέλη της σέ «παροξυσμό» μαζί μέ τόν Χριστό, τόν Θεό καί όλόκληρη τήν κτίση παραστάθηκε καί ἀπεικονίστηκε ἄλλοτε ὡς «νύμφη Χριστοῦ», ἄλλοτε ὡς «σῶμα Χριστοῦ», ἄλλοτε πάλι ὡς «λαός Θεοῦ», «ποιμνη», «οἶκος», «οἰκοδομή», «ἄμπελος» κ.λπ., ὅπου καθεμιά ἀπό τίς εἰκόνες αὐτές ἐκφράζει διαφορετικές πλευρές τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δέ ἡ Ἐκκλησία μυστήριο γιατί καί σέ αὐτή ἐνεργεῖ ἡ ὑπερβατική αγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ὡστόσο, ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ μυστήριο τῆς κοινωνίας τῆς αγάπης διαφέρει ἀπό τὸ πρῶτο καί κύριο μυστήριο τῆς ἐνώσεως Θεοῦ καί ἀνθρώπου σὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ. Ἡ διαφορὰ ὀφείλεται σὸ γεγονός ὅτι, ἐφόσον ἡ Ἐκκλησία συνιστᾷ τὴν κοινωνία Θεοῦ καί ἀνθρώπου (μέ τὴ συλλογικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου), περιλαμβάνει ἀπὸ τὴ μιά μεριά τὸν Χριστό ὡς πρόσωπο καί ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν κόσμο πού πιστεύει σέ Αὐτόν. Ταυτόχρονα ὁμως περιλαμβάνει τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων ἀναμεταξύ τους. Τοῦτο σημαίνει ὅτι στήν Ἐκκλησία ὑπάρχουν τρεῖς κατηγορίες ἐνώσεως. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ ἐνωση πού δημιουργεῖται ἀπὸ τὴ συνάντηση τῆς αγάπης ὡς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ μέ τὴν αγάπη ὡς ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δεύτερη εἶναι ἡ ἐνωση πού δημιουργεῖται ἀπὸ τὴ συνάντηση τῆς αγάπης ὡς ἐνεργείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί τοῦ Χριστοῦ μέ τὴν αγάπη τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Χριστό καί τὴν Ἁγία Τριάδα. Καί ἡ τρίτη εἶναι ἡ ἐνωση πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀμοιβαία αγάπη τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Κοινωνία τοῦ Θεοῦ καί τῶν Ἀγγέλων

ΜΕΤΑ τίς τρεῖς διαφορετικὲς μορφές ἐκδηλώσεως τῆς αγάπης στήν Ἁγία Τριάδα, σὸν Θεάνθρωπο Χριστό καί στήν Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖες καταλήγουν σὸ τελικὸ ὑποστατικὸ ἰδίωμα τῆς αγάπης, δηλαδή τὴν ἐνωση, προχωροῦμε καί σέ ἄλλες διαπιστώσεις πού ἔχουν σχέση μέ τὴν αγάπη.

Ἡ αγάπη ὀδηγεῖ, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, στήν ἐνωση, ἀλλὰ καί ἡ ἐνωση προϋποθέτει τὴν αγάπη. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἰσχύει πάντα, ταυτόχρονα ὁμως ἐξαρτᾶται καί ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς αγάπης ἀνάμεσα σὸς συμβαλλομένους.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Θεοῦ πού ἔχει τὴν αγάπη ὡς ὑπαρξη, ἡ αγάπη Του μετοχεύεται ὡς ἐνέργεια πρὸς ὅλη τὴν κτίση, σταθερὰ καί ἀδιάκριτα. Ἀπὸ τὸ βαθμὸ ὁμως ἀνταποκρίσεως τῆς κτίσεως στήν αγάπη τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται ὁ βαθμὸς κοινωνίας καί ἐνώσεως τῶν ὄντων μέ Αὐτόν. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ἀνταπόκριση αὐτὴ τόσο στενότερη εἶναι καί ἡ κοινωνία τῶν ὄντων μαζί Του. Στὴν περίπτωση τοῦ Θεανθρώπου, ἡ αγάπη ἔφτασε, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἀνθρώπου σὸ κορυφωμὰ τῆς. Ἀναλογικὰ ἀκολουθεῖ καί ἡ Ἐκκλησία.

Ὡστόσο, ἡ ἀνταπόκριση αὐτὴ στήν αγάπη τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς κτίσεως δὲν εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια.

Ἡ ἀγαπητικὴ σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τοὺς ἀγγέλους, ὅσο κι ἂν λείπουν γιὰ μᾶς τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν μιά κατὰ τὸ δυνατόν σαφὴ εἰκόνα τῆς ἀναμεταξύ τους σχέσεως, διακρίνεται ἀπὸ τὴ